

Skriftlig innspill fra TINE – Matsystemutvalget

TINE takker for muligheten til å komme med innspill til matsystemutvalget og vil i dette skriftlige svaret følge opp innspillene fra den muntlige innspillsrunden i mai. Når det gjelder utvalgets mandat er TINE særlig positive til at utvalget skal se på matsystemet - nettopp som et system. Det er mange forventninger til et matsystem og noen av målsettingene kan ved første øyekast derfor se ut til å være motstridende. Her vil det være viktig at utvalget finner balansen mellom de ulike hensynene. Det er derfor positivt at mandatet har lagt en bred definisjon av bærekraft til grunn for arbeidet og inkluderer politiske og samfunnsmessige hensyn som blant annet selvforsyningsgrad, bosetting og beredskap.

Norge har noen naturgitte forutsetninger som gjør det krevende å drive matproduksjon. Samtidig har vi en målsetting om å øke selvforsyningsgraden vesentlig fra dagens nivå. Med kun 3 prosent dyrkbar mark, hvorav store deler kun er egnet for grasproduksjon, er vi avhengige av husdyrhold for å nå disse målene. Dette forutsetter også at vi har komplette verdikjeder basert på norske ressurser fra jord til bord.

I 1939 var antallet melkekuer over 850.000, mens det i dag er 220.000. I samme tidsrom har melkemengden per dyr gått fra 4.000 liter til over det dobbelte med nærmere 8.500 liter per år. Årsakene er blant annet økt kunnskap hos bonden, bedre fôring og avl. En slik utvikling hadde vært vanskelig uten forutsigbarhet og stabile rammevilkår som har gjort at norske melkebønder tør å investere og utvikle egen produksjon i et generasjonsperspektiv. I dag står melkebøndene overfor nye utfordringer knyttet til klimaendringer og nye krav til dyrevelferd, klima og natur. Den gode tilgangen på norskprodusert melk- og meierivarer er et viktig bidrag til folkehelsen og en sentral del av det norske kostholdet, i tråd med de offisielle kostholdsrådene. Dette må derfor være normen i det norske matsystemet også i fremtiden om vi skal opprettholde dagens selvforsyningsgrad innen melk og meieriprodukter.

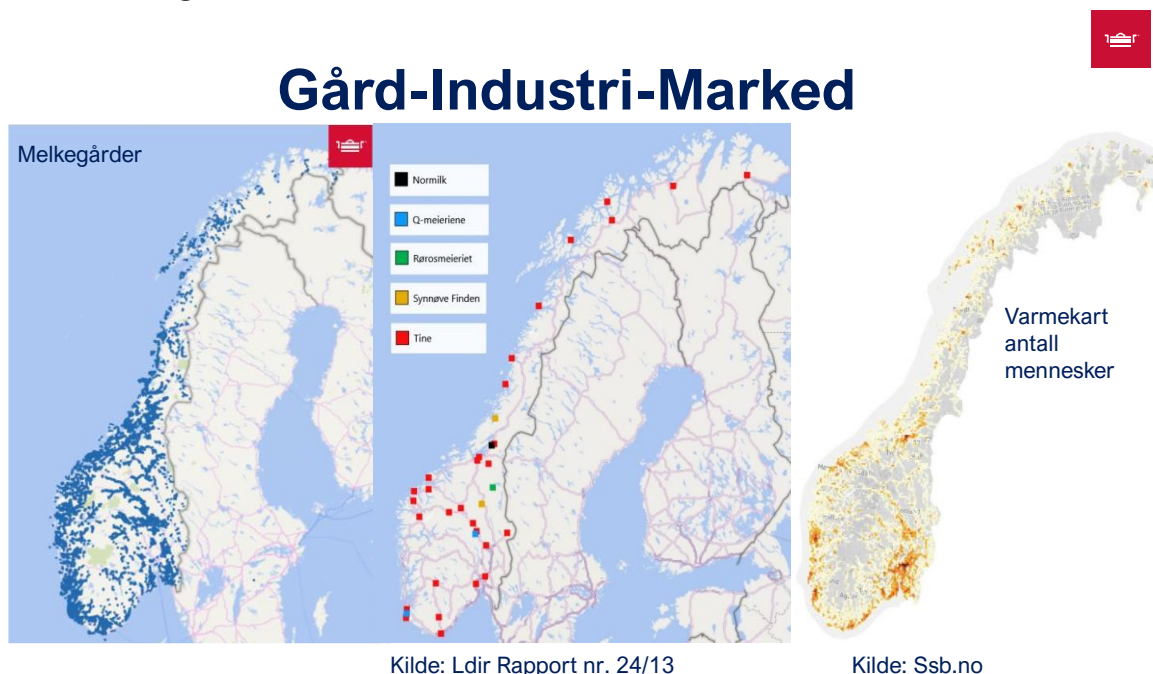
Markeder i balanse bidrar til bærekraft

I dag sikres et stabilt marked for melk og meieriprodukter gjennom samvirkeorganisering og markedsordninger. Disse faktorene bidrar til å skape en balanse i markedet og bidrar til matproduksjon i hele landet, da melk- og meieriproduksjon av natur ikke balansert uten disse mekanismene.

Den første ubalansen er knyttet til selve melkeproduksjonen; Norske kyr produserer typisk mer melk enn det som forbrukes i vintermånedene og utover våren, mens det på sommeren og høsten derimot er et underskudd. For å utjevne ubalansen mellom vinter og sommer, produseres meierivarer som kan lagres, som smør og ost, når det er

overskudd av melk. Gjennom rollen som markedsregulator bidrar TINE til stabile rammevilkår for bonde og alle industriaktører gjennom mottaks- og leveringsplikt. Dette har vært helt avgjørende for fremveksten av småskalaprodusenter som ikke selv har kapasitet til å balansere disse svingningene og dermed leverer overskudd i deler av året og kjøper råvarer når det er for lav produksjon på egen gård.

Det er også en geografisk ubalanse. Om man ser på kartet over melkegårder, meierier og befolkningstetthet viser dette at kartene svært ulike mønstre. Plasseringen av melkegårder i hele landet er en forutsetning for å opprettholde selvforsyningsgrad og bosetting. I mange av områdene, særlig i nord, vil det være vanskelig å drive landbruk som ikke er husdyrbasert. Ringvirkningene bidrar ikke bare til den totale matproduksjonen, men er også en forutsetning for bosetting i flere lokalsamfunn. TINE har fått gjennomført ringvirkningsanalyser som viser at hver TINE-gård bidrar til 2,5 årsverk utenfor gården.



Den tredje ubalansen handler om holdbarhet. Rå melk har en holdbarhet på tre dager, mens drikkemelk på kartong har i dag en holdbarhet på rundt tre uker. Med den korte holdbarheten på rå melk, og tidligere også drikkemelk, har det vært nødvendig å ha meieranlegg i relativ nærhet til melkegårdene. Dette har også vært sikret gjennom samvirkeorganiseringen. Resultatet er at TINE har komplette regionale verdikjeder i alle deler av landet. Disse verdikjedene bidrar til økt robusthet og resiliens i matproduksjonen ved forstyrrelser som dyresykdommer i deler av landet eller brutte transportforbindelser. I tillegg til matproduksjonen vil tilstedeværelsen av meieranlegg også bidra med kritisk kompetanse og kapasitet, som industrivern eller vannrenseanlegg.

Markedsregulering bidrar i dag til redusert ubalanse i markedet; Reguleringen av råvareproduksjonen bidrar til både geografisk spredning og økonomisk forutsigbarhet. Ved å knytte melkekvotene opp til regioner og ikke kun produksjonsvolum har det bidratt til en spredning av melkeproduksjonen. Dette bidrar også til at melkeproduksjonen ikke fortrenger annen matproduksjon og fører til at større del av det dyrkbare arealet tas i bruk. Spredningen av melkeproduksjonen har også effekt på spredning av kjøttproduksjon.

Geografien gir samtidig noen åpenbare utfordringer. Kostnadene ved matproduksjon er høyere i noen deler av landet, blant annet på grunn av store distanser og gårdsstruktur. Brutte forsyningslinjer som følge av ekstremvær eller andre hendelser, sykdomsutbrudd i besetningene er eksempler på dette. Det er ulike utfordringer over hele landet, men Nord-Norge skiller seg likevel ut som en region som kan være særlig sårbar. Investeringsstøtten til næringsmiddelbedrifter i Nord-Norge er et godt bidrag for å bygge og opprettholde beredskapsevnen i landsdelen.

Økt eksport vil kunne styrke selvforsyningsgraden ved å stimulere til økt produksjon innenlands. Når norske produsenter får tilgang til større markeder, øker insentivene for å investere i kapasitetsutvidelse. I tillegg kan eksportinntekter bidra til å finansiere tiltak som styrker lokal verdiskaping og beredskap, og dermed øke evnen til å dekke nasjonale behov med egne ressurser. Skal vi lykkes med dette må virkemiddelapparatet styrkes.

Dersom ubalansen mellom tilbud og etterspørsel blir for stor vil dette også påvirke evnen til å opprettholde lønnsomheten og dermed grunnlaget for en desentralisert anleggsstruktur. For hver kilo importert ost fortrenges ti liter norsk melk. Et sterkt importvern er derfor en forutsetning for å kunne opprettholde selvforsyningsgraden, matberedskap og komplette regionale verdikjeder.

Bærekraft, miljø og klima – helhet og langsiktighet avgjør

Miljømessig bærekraft betyr å bevare ressursenes potensial og verdi for framtida. Matproduksjon med bruk av areal og biologiske ressurser har konsekvenser for natur og miljø, men skal likevel ikke svekke framtidige muligheter for produksjon eller grunnlaget for andre økosystemtjenester.

Klimaomstilling i samspill med vårt samfunnsoppdrag, naturen og det norske ressursgrunnlaget

Det er behov for både å redusere klimagassutslipp, og på samme tid sørge for å tilpasse næringer, natur og samfunn til et klima i endring. Overgangen til et lavutslippssamfunn krever store investeringer, tydelig politikk og samarbeid på tvers av hele matverdikjeden. I TINE Gruppa har vi et samfunnsoppdrag om å skape et levende

Norge, et ansvar for å hente melk fra gårdene i Norge og sikre trygg norsk matproduksjon fra nord til sør over hele landet. En klimaomstilling i norsk melkeproduksjon som gir lavere utslipp kan ikke gå på akkord med matsikkerhet, beredskap, landbruk over hele landet, god dyrevelferd og dyrehelse, bruk av utmarksbeite og bondens økonomi – dvs. et helhetlig resilient norsk matsystem. Samtidig må vi erkjenne at det alltid vil være noen klimagassutslipp knyttet til matproduksjon, noe også Klimautvalget 2050 har pekt på. For å lykkes med klimaomstillingen på TINE-gårdene, må vi produsere melk på naturens premisser samtidig som melkeprodusentene settes i stand til å møte de økende klimaendringene vi står overfor. Klimaarbeidet åpner for mange muligheter til positiv utvikling i retning av en mer ressurseffektiv, robust og konkurransedyktig matproduksjon i Norge.

Klimaomstillingen er tett koblet til risikobildet for natur, da naturen er avgjørende for både å redusere klimaendringene og klimatilpasning. TINEs oppstrøms verdikjede er direkte avhengig av stabile klimaforhold, nedbørsmønstre, jordkvalitet og vannforsyning for produksjon av melk og andre råvarer som brukes i våre produkter. Samtidig påvirker vi naturens regulerende og forsyvende evne både positivt og negativt gjennom vår interaksjon med naturen. Vi interagerer med naturen på flere måter som kan ha negativ påvirkning, inkludert arealbruksendring, forurensning, direkte utnyttelse og klimagassutslipp. Ved å bidra til optimal gjødsling og bruk av utmarksbeite, kan vi imidlertid ha en positiv innvirkning på økosystemers omfang og tilstand, spesielt matjorda og truede naturtyper som kystlynghei. Selv om natur og klima er tett sammenkoblet, er ikke alltid klimaløsninger nødvendigvis gode løsninger for naturen. Vi står overfor flere dilemmaer, som for eksempel hvordan vi kan bruke mest mulig norske fôrressurser fremfor utslippsintensive handelsvarer uten å gå på akkord med biologisk mangfold gjennom endret arealbruk.

Klimaomstilling i melkeproduksjonen

Norsk melkeproduksjon har i flere tiår jobbet systematisk med avl, helse, fruktbarhet og fôring. Dette har hatt, og har, en positiv påvirkning på klimaavtrykket til melkeråvaren. Den norske kombikua – Norsk Rødt Fe, som både produserer melk og kjøtt, bidrar også til lavere klimagassutslipp fordi kuas utslipp kan deles på to produkter – melk og kjøtt, i motsetning til rene melkeraser.

Det er et behov for støtte for klimaomstillingen på TINE-gårdene, og en grunnleggende forutsetning er at omstillingen skal bidra til å styrke TINE-produsentens langsiktige lønnsomhet. I dette ligger det at melkeprodusentene først og fremst gjennomfører tiltak som bidrar til lønnsom driftsoptimalisering, og får støtte for tiltak som krever større investeringer. For å realisere ambisjonene våre er vi samtidig helt avhengige av rammebetingelser som støtter opp om klimaomstilling i landbruket. Som i andre sektorer, krever gjennomføring av klimatiltak tydelig innsats fra myndighetene.

Det finnes ikke én enkel løsning eller ett enkelt tiltak for å redusere klimautslippene fra melkeproduksjonen. Samtidig vet vi at mer klimasmart fôring, dvs. økt fôreffektivitet, bedre grovfôr kvalitet og høyere høstefrekvens samt bruk av metanreducerende fôrtilskudd vil samlet sett ha en betydelig klimaeffekt. Her er det viktig å påpeke at

metanreduserende fôrtilskudd må ha tillit i markedet og hos forbrukerne. Videre må tiltaket støttes finansielt for å sikre implementering i storskala. For å bidra til klimaomstilling har TINE utarbeidet en egen klimaomstillingsplan, og vi vil intensivere arbeidet med god klimarådgivning, og har som målsetting at alle gårder skal ha egen klimaplan innen 2027, samt en egen «grønn» klimaberegning for å sikre god dokumentasjon av utslipp og utslippsreduksjoner.

En innføring av en eventuell klimaavgift for landbruket for å gi insentiver til kutt i klimagassutslipp kan få utilsiktedes effekter og bidra til både redusert omstillingstak og redusert selvforsyningsgrad. Ved å legge økonomisk belastning på bonden vil det kunne bli vanskeligere gjøre nødvendige investeringer. Skal man lykkes med den videre omstillingen er det derfor viktig at alle krav følges opp med rammebetingelser som gjør det mulig for bonden å møte kravene. Investeringsstøtten er et eksempel på et slikt virkemiddel, som sammen med bærekraftig økonomi, gjør det mulig for bonden å gjøre investeringer i et generasjonsperspektiv.

Økt norskandel og selvforsyning

I nasjonal strategi for sirkulær økonomi og handlingsplanen for oppfølging av denne pekes det på at matproduksjon og bruk av bioressurser spiller en viktig rolle både ved å utnytte bioressursene bedre i sirkulære kretsløp og ved å redusere bruken av eller erstatte andre ressurser. Husdyrbasert matproduksjon er av natur et sirkulært kretsløp. Gjødning fra husdyrhold blir innsatsfaktor i ny fôrproduksjon og er et biprodukt av kjøtt og melk. Dette resirkulerer energiintensivt nitrogen og ikke-fornybar fosfor, og bidrar til økt selvforsyning.

En økt andel norsk gras i fôret vil bidra til styrket selvforsyningsgrad og tilsvarende mindre avhengig av importert kraftfôr. Her vil det være viktig å at man ikke kun beregner utslipp innenlands, med det resultat at man flytter utslippene til andre land. Samtidig vil en økt bruk av grovfôr redusere melkeproduksjonen og gi noe økt metanutslipp. Det vil altså være nødvendig å se på balansen mellom optimal melkemengde per ku opp mot bruken av importert kraftfôr.

Kunnskap om gjødning og beiting vil også gi positive bidrag til miljøet. TINE har derfor utviklet et program hvor melkeprodusenter setter mål og lager en plan for å ha et helhetlig fokus på grovfôrproduksjon og fôring, inkl. tilpasning til ny gjødningseksponeringsplan da økt kunnskap om gjødningsteknikk også vil kunne redusere avrenning og utslipp av lystgass. Det blir også startet opp egne prosjekter for å se på styrket jordhelse, som vil ha positive effekter for både karbonbinding og avrenning.

Mot mer lavutslipp- og sirkulær produksjon

Selv om en stor andel av klimagassutslippene i meierisektoren oppstår tidlig i verdikjeden – finnes det betydelig potensial for forbedringer også i foredlings- og distribusjonsleddene.

TINE Gruppa satser på klimatiltak med reell effekt og har de siste årene tatt viktige steg mot mer lavutslippsproduksjon, blant annet gjennom investeringer i elektriske lastebiler, ladeinfrastruktur og mer energieffektive produksjonsanlegg. Disse tiltakene reduserer direkte utslipp fra transport og drift, og bidrar samtidig til å kutte utslipp i tilstøtende sektorer. Et godt eksempel på dette er leveranse av restvarme fra meieriet på Kviamarka i Rogaland, som benyttes av eksterne aktører og dermed gir en positiv ringvirkning utover egen virksomhet. Slike synergier viser hvordan industrien kan spille en aktiv rolle i det grønne skiftet, ikke bare gjennom egne tiltak, men også ved å støtte opp under bærekraftige løsninger i samfunnet rundt. Støtteordninger fra Enova har vært avgjørende for å realisere mange av disse investeringene. De gir nødvendig økonomisk handlingsrom til å ta i bruk ny teknologi og infrastruktur som ellers ville vært vanskelig å implementere i stor skala.

Produktutvikling i meieriindustrien spiller en avgjørende rolle i arbeidet med å styrke sirkulariteten i verdikjeden. Et viktig bidrag ligger i utviklingen av løsninger som gir økt ressursutnyttelse – med mål om at hele melkedråpen skal komme til anvendelse. Dette krever investeringer i både kompetanse og teknologi som muliggjør effektiv foredling av alle deler av råvaren, inkludert overskuddsprodukter. Når disse kan brukes i nye produkter, som proteinrike drikker, ingredienser eller dyrefôr, bidrar det til en mer sirkulær og ressursbevisst produksjon.

I tillegg til å utvikle nye produkter, er arbeidet med forlenget holdbarhet et viktig tiltak for å redusere matsvinn. Gjennom innovasjon i emballasje og prosessering kan man sikre at produktene holder seg lenger, samtidig som kvaliteten bevares.

Bærekraftig produktutvikling handler også om å møte forbrukernes endrede preferanser. Det innebærer å utforske sunnere alternativer, redusere fett og sukkerinnhold, og tilby produkter med lavere klimaavtrykk. Ved å bruke kortreiste råvarer og støtte opp under lokal produksjon, kan man redusere transportbehov og styrke lokalsamfunn.

Teknologisk innovasjon, som presisjonsfermentering og smart produksjon, gir nye muligheter for å utvikle produkter med lavere miljøbelastning. Samtidig er transparens og sporbarhet viktig for å bygge tillit – forbrukerne ønsker å vite hvor produktene kommer fra, hvordan de er laget, og hvilken påvirkning de har på miljøet.

Til sammen utgjør dette en helhetlig tilnærming der produktutvikling ikke bare handler om smak og kvalitet, men også om ansvar, innovasjon og fremtidens matproduksjon. Gjennom en helhetlig tilnærming – der produktutvikling, energieffektivisering, transportløsninger og ressursutnyttelse ses i sammenheng – kan meieriindustrien være en viktig aktør i overgangen til et mer bærekraftig matsystem.

Sunt kosthold - sentral bidragsyter til sosial bærekraft

Sunt kosthold er et viktig bidrag for folkehelse og har stor innvirkning på den sosiale bærekraften. Matsystemet kan støtte opp om dette gjennom godt samarbeid og god arbeidsdeling mellom relevante fagmiljøer, myndighetene og matprodusentene. I dag defineres sunt kosthold gjennom kostholdsrådene, og dette støttes opp av produsentene blant annet gjennom en intensjonsavtale med staten. Forbrukerne oppgir et ønske om å spise sunnere, men vi vet at dette kan være krevende i en travel hverdag. Matprodusentene kan bidra ved å gjøre det enklere å finne sunnere alternativer, for eksempel gjennom nøkkelhullsmerking. Man kommer likevel ikke utenom at forbrukers atferd vil avgjøre hvilke produkter som overlever og at man er avhengig av en økonomisk bærekraft. Tiltak fra myndighetene må derfor være godt utredet og forankret for å sikre at de bidrar til ønsket atferd hos forbruker.

Matprodusentene har flere påvirkningsmuligheter; Justere resepter, porsjonskontroll, utvikle nye nøkkelhullsprodukter og å fremme de sunnere valgene i markedsføring. . TINE jobber for å sikre et attraktivt tilbud av melk og meieriprodukter folk vil ha, og som i tråd med kostrådene sikrer god tilgang på kalsium, jod, vitamin B₁₂ og andre viktige næringsstoffer fra melk. Samtidig har TINE tatt ansvar for å legge til rette for et utvalg med mindre mettett fett, tilsatt sukker og salt. Vi har gjennom justeringer i store volumprodukter som Norvegia®, Tine® yoghurt og Tine® melk i perioden 2021 til 2025 spart det norske markedet for i underkant av to tusen tonn mettett fett og om lag 1700 tonn tilsatt sukker. Nettopp gjennom å jobbe gradvis og i små steg beholder vi forbrukernes aksept, og unngår at de i stedet vender seg mot andre og mindre næringsrike alternativer. For å ivareta et sunt norsk kosthold som i internasjonal sammenheng har høye ambisjoner, er det viktig med norske aktører med investeringsvilje og -evne i folkehelsearbeidet.

Gode løsninger krever samarbeid mellom myndigheter, bransje og akademia

TINE ser store muligheter i å videreutvikle det særnorske samarbeidet mellom myndigheter, akademia og matbransjen. Et viktig neste steg er å styrke kompetansen på, og etablere en felles forståelse for, hvilke faktorer som avgjør forbrukernes valg og hvordan de vektles i beslutningsprosessen. Dette innebærer blant annet pris opp mot produktets smak og funksjonalitet, kampanjer, plassering og markedsføring.. Videre hvordan nudging (eller dulting) må utformes for å ha tilstrekkelig effekt. Pris er et kraftfullt virkemiddel, men utfordrende å regulere, da den påvirkes av hele verdikjeden og berører konkurranselovgivningen. I siste instans er det dagligvarekjedene og aktørene som setter prisen mot forbruker. TINE ønsker, og bransjen kan være en konstruktiv

samarbeidspartner i arbeidet med å få flere til å følge kostrådene. Vi er positive til en videreføring av Intensjonsavtalen for et sunnere kosthold, og mener påvirkning av forbrukeratferd og behovet for økt matkompetanse, spesielt hos unge, må løftes i det videre arbeidet.

Nye forbrukermønstre – behov for kompetanse og kunnskapsdeling

Kostrådene som ble lansert i 2024 understreker melk og meieriprodukters viktige rolle i kostholdet. En vedvarende nedgang i melkeforbruket, gjør at særlig mange unge står i fare for et suboptimalt inntak av blant annet jod og kalsium. En styrket skolemelkordning kan bidra til bedre ernæring og reduserte helseforskjeller både på kort og lang sikt. Dette bør sees i sammenheng med matvaner og behovet for å bygge matkompetanse fra ung alder. Mens helsemyndighetene tidligere hadde tilnærmet kunnskapsmonopol på sannheten om sunt kosthold, får stadig flere unge sin kostholdsinformasjon fra TikTok og andre sosiale medier (Ungdomsundersøkelsen 2025, Opplysningskontoret for melk og meieriprodukter). Det er positivt med et kunnskapsbasert ordskifte, men disse kanalene preges ofte av kommersielle interesser eller påstander med svakt eller manglende forskningsmessig forankring. For å sette de unge i stand til å ta gode kostholdsvalg kreves en styrket satsing på faget *Mat og helse* i grunnskolen, samt flere faglærte lærere. Her ser vi gode muligheter for samarbeid mellom myndigheter og matbransjen.

Forhåpentligvis kan dette også bidra til en økt rekruttering til restaurant- og matfag. Ifølge Norske Kokkers landsforening utdannes det omtrent halvparten av antallet det er behov for. Tilstrekkelig matkompetanse i offentlig sektor er avgjørende for å sikre gode tilbud og sunt kosthold på sykehus, sykehjem og i andre velferdstjenester. Disse tilbudene må ikke bli skadelidende som følge av mangelen på faglært arbeidskraft.

Offentlige anskaffelser er et viktig virkemiddel for å fremme et sunt og bærekraftig kosthold. Her er det avgjørende at matvarenes ernæringsmessige verdi og rolle i kostholdet vektles opp mot klimaavtrykk, slik at næringsrike produkter som melk ikke velges bort til fordel for mindre sunne alternativer. Her er det også viktig at man sikrer at man måler på en hensiktsmessig måte. Ved eksempelvis å beregne «last mile emission» vil lokalprodusert mat kunne tape til fordel for importert mat fra et sentrallager.

En styrket matkompetanse i befolkningen er også et bidrag til en styrket egenberedskap. Sammen med grunnleggende kunnskap om ernæring vil det være viktig at man i gitte situasjoner har kunnskap om oppbevaring tilberedning av mat. Særlig om tilgangen til ferdigvarer blir redusert eller utvalget råvarer blir begrenset.

Den pågående debatten i både sosiale og redaktørstyrte medier skaper et komplekst

informasjonslandskap som påvirker forbrukernes oppfatning av sunnhet, ofte ved å utfordre etablerte kostråd og fremme alternative perspektiver – noe som fører til usikkerhet, polarisering og endrede matvalg. Mens kostrådene fokuserer på å redusere mettet fett, sukker og salt, er mange forbrukere mer opptatt av å unngå prosessering og tilsetningsstoffer – og mindre bekymret for mettet fett.

Samtidig som TINE og andre aktører støtter opp om kostrådene må vi også forholde oss til forbrukernes ønsker. Ut fra prognoser forventer vi at salget i volum for nøkkelhullmerkede produkter og sunnere varianter av mat og drikke (mindre fett, salt og tilsatt sukker) går tilbake. Til tross for at TINE har lansert flere nøkkelhullmerkede produkter de siste 10–15 årene, er det så mange som én tredjedel som ikke klarer seg i butikkhyllene. Vi har satt klare mål om å opprettholde andelen Nøkkelhullprodukter, og understreker at det også her er sentralt å få økt kunnskap om hva som påvirker forbrukeradferden for å komme videre.

Tiltak for å styrke et bærekraftig matsystem

Gode og stabile rammebetingelser er en forutsetning for å ivareta matproduksjon generelt og melkeproduksjonen spesielt. Husdyrhold krever store investeringer som skal nedbetales over flere tiår. Det er derfor viktig at bonden kan regne hjem sine investeringer med akseptabel risiko. Store fall i etterspørsel på grunn av eksempelvis svekket importvern vil kunne ha svært negativ effekt på matsystemet og fjerne grunnlaget for matproduksjon og komplette regionale verdikjeder. Det vil også svekke innovasjonskraften og muligheten til bærekraftig omstilling.

Markedsreguleringen bidrar til å skape balanse på tvers av geografi, melketilgang og etterspørsel. Dette er nødvendig for å sikre varer i butikkhyllene gjennom året. Det er også en viktig forutsetning for livsgrunnlaget for mindre produsenter som bidrar til verdiskaping, mangfold og sunn konkurranse i butikkhyllene.

Det er et behov for bedre tilrettelegging, slik at norske matbedrifter kan lykkes med eksport. Økt eksport vil være et bidrag til økt selvforsyning og økt matvareberedskap, da eksporten vil kunne begrenses i en krisesituasjon mens kapasitet er bygget opp. Norske melkeprodusenter nytter de grasbaserte arealene våre og legger grunnlag for bærekraftig produserte meieriprodukter. Et ledd i dette vil være å øke kapasiteten i det norske virkemiddelapparatet for eksportstøtte. Eksempelvis hos Mattilsynet slik at de kan bidra til å åpne nye markeder. Men også med en matråd med veterinærkompetanse i Kina, som kan bidra til å vedlikeholde markeder. Dagens begrensning er til hinder for at næringsmiddelindustrien skal lykkes med eksportsatsing.

Støtteordninger som Enova og Bionova er nødvendige for å utvikle og implementere teknologi og løsninger som bidrar til utslippskutt. Her er det også viktig med et godt samarbeid med akademia som sammen med instituttene i næringen. Dette bidrar til avl og artsutvikling som kan videreføre begrenset medikamentbruk, reduserte utslipp, økt produktivitet og tåle effekten av endret klima i Norge. Her er det også viktig med en langsiktighet og et politisk eierskap til tiltak og inngåtte avtaler.

En videreføring av det positive samarbeidet mellom myndigheter, akademia og bransjen om forskning, kompetansebygging og -deling. Dette bør fokusere på hvilke verktøy som har best effekt og arbeidsdeling i verdikjeden for å få flere til å ta sunnere valg i henhold til kostholdsrådene. Dette bør også innebære en styrking av mat- og helsefaget i grunnskolen for å sette barn og unge til å ta godt kvalifiserte matvarevalg. En styrket kunnskap i offentlig sektor vil også bidra til at offentlige anskaffelser bidrar til å nå mål om bærekraft i en bred definisjon.

Gunnar Dalen

Direktør næringspolitikk, TINE Gruppa